

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζουμε επιλεγμένες συνθετικές ασκήσεις αστικού και αστικού δικονομικού δικαίου με υποδείγματα λύσεων. Ο αριθμός τους είναι σκοπίμως περιορισμένος: Σε μία ευσύνοπτη συλλογή ασκήσεων, όπως η παρούσα, δεν επιχειρούμε να αναλύσουμε όλο το αστικό ή όλο το αστικό δικονομικό δίκαιο. Στόχος μας είναι, με αναφορά σε ορισμένες μόνο, αλλά *κεντρικές θεματικές* των δύο κλάδων, να βοηθήσουμε τον νέο νομικό να εξοικειωθεί με τη μέθοδο επίλυσης πρακτικών προβλημάτων.

Κάποιες από τις ασκήσεις έχουμε ήδη «δοκιμάσει» στις παραδόσεις του μαθήματος «Σύνθεση Αστικού και Αστικού Δικονομικού Δικαίου» στη Νομική Σχολή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου, ενώ κάποιες άλλες στο πλαίσιο διδασκαλίας στην «Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών». Αρκετές ιδέες έχουμε επίσης αντλήσει από αντίστοιχα γερμανικά εγχειρίδια εγνωσμένης και δοκιμασμένης παιδευτικής αξίας¹.

Ο ρόλος του βιβλίου είναι διδακτικός. Στο πλαίσιο αυτό, πριν από το υπόδειγμα λύσης του κάθε επιμέρους ζητήματος προτάσσουμε μια σύντομη «τοποθέτηση» που δείχνει, πώς πρέπει να ξεκινά κάποιος τη νοητική εργασία που τον οδηγεί στην επίλυση ενός πρακτικού νομικού προβλήματος. Αναπτύσσοντας τη λύση, παραθέτουμε σε ενδιάμεσα κείμενα (τυπωμένα ενίοτε με μικρότερα γράμματα), παρατηρήσεις ως προς τη νοητική πορεία που ακολουθείται προς το πόρισμα. Σε αρκετές περιπτώσεις, εξάλλου, παρατίθεται αυτούσιο το κείμενο επιλεγμένων αρεοπαγιτικών αποφάσεων, ώστε ο αναγνώστης να βλέπει πώς τέμνει το ζήτημα η νομολογία (ο φοιτητής και ο νέος νομικός διαπιστώνει επίσης έτσι ότι η εφαρμογή του δικαίου δεν είναι παρά η συνέχεια της «θεωρίας»). Η μεθοδολογική προσέγγιση είναι σκοπίμως λίγο «αυστηρότερη» στις απαντήσεις των δικονομικών ερωτημάτων² και πιο «ελεύθερη»

1. Ιδίως: *Diederichsen/Wagner*, Die BGB-Klausur⁹, München 1998· *Musielak/Hau*, Grundkurs BGB¹³, München 2013· *Musielak*, Grundkurs ZPO¹¹, München 2012· *Schumann*, Die ZPO-Klausur³, München 2006· *Assmann*, Fälle zum Zivilprozessrecht – Erkenntnisverfahren und Zwangsvollstreckung², München 2013· *Haft*, Einführung in das juristische Lernen – Unternehmen Jurastudium–⁶, Bielefeld 1997.

2. Ήδη κάτω από την πρώτη άσκηση παρατίθενται τα 10 *βασικά δικονομικά ερωτήματα*· στην συνέχεια προτείνεται η αναγωγή εκάστου τιθέμενου δικονομικού ερωτήματος σε ένα από τα 10 βασικά, για τα οποία δίνουμε μια βασική τοποθέτηση. Ο σκοπός μας είναι να βοηθήσουμε τον νέο νομικό να υπερπηδήσει το πρώτο μεγάλο εμπόδιο που αντιμετωπίζει όταν προσπαθεί να λύσει μια άσκηση: την αμηχανία μπροστά στο περίπλοκο πραγματικό και τη δυσκολία να γεφυρώσει τις θεωρητικές του γνώσεις με το πραγματικό αυτό.

Πρόλογος

στις απαντήσεις των ερωτημάτων ουσιαστικού δικαίου. Έτσι ο αναγνώστης μπορεί να δει τις ποικίλες μεθόδους προσέγγισης και να επιλέξει εκείνη που τον βοηθά να εργάζεται αποτελεσματικότερα. Τα κείμενα θεωρητικής εμβάθυνσης ακολουθούν την ανάπτυξη των βασικών έργων, ιδίως των εγχειριδίων που προτείνονται στις Νομικές Σχολές της χώρας. Σκοπεύουν να υπενθυμίσουν γρήγορα και συμπυκνωμένα τα βασικά στοιχεία της θεωρίας και, εννοείται, δεν υποκαθιστούν τη μελέτη των συγγραμμάτων. Ο αναγνώστης ας έχει κατά την ανάγνωση των πρακτικών κοντά του τα βασικά συγγράμματα, προκειμένου να τα συμβουλευτεί εμβαθύνοντας στα ζητήματα που παρουσιάζονται. Για τη χρήση του βιβλίου είναι επίσης απαραίτητο ο αναγνώστης να έχει πρόχειρο τον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Οι τροποποιήσεις που επέφερε στον ΚΠολΔ ο ν. 4335/2015 έχουν ληφθεί υπόψη.

Στο βιβλίο αυτό συνεργάστηκαν καθοριστικά η κ. Κέλλυ Νεζερίτη, Διδάκτωρ Αστικού Δικαίου (ΕΚΠΑ) και η κ. Άννα Μαριανάκη, Διπλ. Μεταπτ. Διπλ. Ειδίκευσης Αστικού Δικονομικού Δικαίου (ΔΠΘ), τις οποίες και από τη θέση αυτή ευχαριστούμε εγκάρδια. Η κ. Νεζερίτη συμμετείχε ήδη από τον αρχικό σχεδιασμό του έργου και έχει επιμεληθεί ιδίως τα ζητήματα αστικού δικαίου. Η κ. Μαριανάκη επιμελήθηκε ιδίως τα ζητήματα αστικού δικονομικού δικαίου. Εννοείται ότι δεν συμμετέχουν στην ευθύνη για όσα λάθη ή παραλείψεις υπάρχουν.

Αφιερώνουμε το βιβλίο αυτό στους φοιτητές μας.

Λάμπρος Κίτσαράς – Σπύρος Τσαντίνης

Ιανουάριος 2016

1. ΑΣΚΗΣΗ

«Ο άσωτος εγγονός»

Ικανότητα δικαίου φυσικών προσώπων – Δικαιοπρακτική ικανότητα – Ικανότητα σύνταξης διαθήκης – Έννομη θέση κυοφορούμενου προσώπου – Αποδεικτικό μέσο που αποκτήθηκε παράνομα – Προϋποθέσεις ίδρυσης λόγου αναίρεσης εκ του αρ. 11 του άρθρ. 559 ΚΠολΔ

Ο ογδοντάχρονος Αντώνης έχει μόνους εν ζωή συγγενείς την κόρη του Βάσω, χήρα, και τον ηλικίας 16 χρονών γιο της, Γιώργο. Θέλοντας να τους βοηθήσει να αντεπεξέλθουν στις σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν και ιδίως να διασφαλίσει την άνετη διαβίωση του εγγονού του Γιώργου, ο Αντώνης αποφασίζει να δωρίσει στον Γιώργο ένα ακίνητο και παράλληλα να του δανείσει άτοκα 10.000 ευρώ, έτσι ώστε ο Γιώργος να είναι σε θέση να καλύπτει τις τρέχουσες ανάγκες του (σίτιση, ένδυση, δίδακτρα φροντιστηρίων κ.α.), χωρίς να επιβαρύνει τη μητέρα του. Πράγματι, ο νεαρός Γιώργος αφενός παραλαμβάνει αυτοπροσώπως τα χρήματα από τον παππού του, αποκρύπτοντας μάλιστα το γεγονός αυτό από τη μητέρα του, αφετέρου ενημερώνει τη μητέρα του για την επικείμενη δωρεά του ακινήτου, η οποία τελικά καταρτίζεται από την τελευταία ως νόμιμη αντιπρόσωπό του ενώπιον συμβολαιογράφου· με την ίδια συμβολαιογραφική πράξη μεταβιβάζεται νομότυπα το δωρηθέν ακίνητο στον Γιώργο.

Σύντομα, ωστόσο, η συμπεριφορά του Γιώργου μεταβάλλεται ριζικά: Σπαταλά όλα τα χρήματα που του έδωσε ο παππούς του αγοράζοντας gadgets, ενώ ταυτόχρονα του συμπεριφέρεται αναιδώς. Ο Αντώνης, εμφανώς δυσαρεστημένος, αξιώνει από την Βάσω, ως νόμιμη αντιπρόσωπο του Γιώργου, το ποσό των 3.000 ευρώ, εκείνη όμως αρνείται. Μετά από λίγο καιρό ο Αντώνης αποβιώνει χωρίς να έχει συντάξει διαθήκη. Η κόρη του Βάσω, η οποία κατά τον χρόνο του θανάτου του Αντώνη ήταν ήδη έγκυος στο δεύτερο παιδί της, το οποίο γεννήθηκε υγιές, αποποιείται εμπρόθεσμα την κληρονομία του πατέρα της. Ένα χρόνο μετά τη γέννηση του αδελφού του Δημήτρη, ο 17χρονος πλέον Γιώργος προσβάλλεται από σοβαρή (σωματική) ασθένεια, πιθανώς απειλούσα την ίδια του τη ζωή. Υπό το ψυχολογικό βάρος των περιστάσεων, ο Γιώργος αποφασίζει να συντάξει ιδιόγραφη διαθήκη, καταλείποντας το δωρηθέν από τον παππού του ακίνητο στη νεαρή Ελένη, με την οποία συνδέεται συναισθηματικά και την οποία σκοπεύει να παντρευτεί. Μετά από δύο χρόνια μάχης με την ασθένειά του, ο Γιώργος εντέλει απεβίωσε.

Η Βάσω, βρίσκοντας την ιδιόγραφη διαθήκη που είχε συντάξει ο γιος της, με την οποία κατέλειπε ως μοναδική του κληρονόμο την Ελένη, αποφασίζει να την καταστρέψει προκειμένου να «διαφυλάξει» τα κληρονομικά δικαιώματα αυτής και του

1. Άσκηση: «Ο άσωτος εγγονός»

άλλου παιδιού της, Δημήτρη. Η Ελένη, η οποία γνώριζε την ύπαρξη της διαθήκης, ζητά από τη Βάσω να συναντηθούν. Κατά τη συνάντηση αυτή η Ελένη είχε κρύψει στην τσάντα της ένα μαγνητόφωνο, προκειμένου να καταγράψει εν αγνοία της Βάσως τη μεταξύ τους συζήτηση. Κατά τη συνομιλία των δύο γυναικών, μετά από σχετική ερώτηση της Ελένης για το πού βρίσκεται η ιδιόγραφη διαθήκη του Γιώργου, η Βάσω θυμωμένη απάντησε ότι την έσκισε και ότι η Ελένη δεν πρόκειται να αποκτήσει τίποτα από την περιουσία του θανόντος γιου της.

Ερωτήματα:

- α) Έχει καταστεί ο Γιώργος κύριος του ακινήτου και των χρημάτων;
- β) Ευσταθεί η εκ μέρους της Βάσως απόκρουση του αιτήματος απόδοσης των χρημάτων;
- γ) Ποιοι είναι οι κληρονόμοι του Αντώνη;
- δ) Είναι έγκυρη η διαθήκη που συνέταξε ο Γιώργος;
- ε) Η Ελένη ασκεί ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου αγωγή με την οποία αιτείται να αναγνωρισθεί το κληρονομικό της δικαίωμα εκ της ιδιόγραφης διαθήκης του Γιώργου. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης μάλιστα, προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη της διαθήκης, το περιεχόμενό της και την απώλειά της λόγω καταστροφής της από τη Βάσω, προσκομίζει τη μαγνητοταινία με το κείμενο της απομαγνητοφωνήσεώς της. Είναι παραδεκτό αυτό το αποδεικτικό μέσο;
- στ) Το Πολυμελές Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη του τη μαγνητοταινία που προσκόμισε η Ελένη, θεωρώντας την ως απαράδεκτο αποδεικτικό μέσο, και απέρριψε την αγωγή της ως ουσία αβάσιμη. Η Ελένη άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής, επικαλούμενη ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο παρανόμως δεν έλαβε υπόψη του τη μαγνητοταινία που προσκόμισε ως αποδεικτικό μέσο. Το Εφετείο απέρριψε την έφεση της Ελένης επικυρώνοντας την πρωτοβάθμια απόφαση. Στοιχιοθετείται κάποια αναιρετικώς ελεγχόμενη πλημμέλεια επειδή τα δικαστήρια της ουσίας δεν έλαβαν υπόψη τους την μαγνητοταινία;

Θεωρητική εμβάθυνση στα ερωτήματα ουσιαστικού δικαίου

Ι. Ικανότητα δικαίου: Τα φυσικά πρόσωπα αποτελούν τον έναν από τους δύο φορείς της ικανότητας δικαίου [ο άλλος είναι τα νομικά πρόσωπα (βλ. ΑΚ 61 επ.)], της απονεμόμενης δηλαδή από την έννομη τάξη δυνατότητας να είναι κάποιος υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ή κατ' άλλη, ακριβέστερη, διατύπωση υποκείμενο εννόμων σχέσεων, καταστάσεων και ελευθεριών. Η περιγραφόμενη στο άρθρο 34 ΑΚ ικανότητα δικαίου είναι γενική, ανεπίδεκτη περιστολής βάσει νόμου ή δικαιοπραξίας. Κάθε άνθρωπος μπορεί in abstracto να αποκτήσει οποιοδήποτε δικαίωμα ή να υπεισέλθει σε οποιαδήποτε υποχρέωση. Τυχόν δε προβλεπόμενες στον

νόμο (εις βάρος συγκεκριμένων προσώπων) εξαιρέσεις ως προς ειδικές κατηγορίες δικαιωμάτων ή έννομων σχέσεων πρέπει να εκλαμβάνονται ως κανόνες εισάγοντες ειδική ικανότητα δικαίου (ή περιορισμό της δικαιοπρακτικής ικανότητας) και όχι ως περιορισμοί της γενικής ικανότητας του άρθρου 34 ΑΚ (π.χ. αδυναμία ατόμων του ίδιου φύλου να συνάψουν μεταξύ τους γάμο). Μόνο πραγματικό όριο στην ικανότητα δικαίου είναι η ζωή: Η ικανότητα δικαίου άρχεται με τη γέννηση και παύει με τον θάνατο (ΑΚ 35). Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό, ο οποίος τέθηκε με γνώμονα την ασφάλεια δικαίου, προβλέπει η διάταξη του άρθρου 36 ΑΚ, η οποία διευρύνει (με την καθιέρωση νομικού πλάσματος) την ικανότητα δικαίου υπέρ του κυοφορουμένου, υπό την αίρεση ότι αυτό θα γεννηθεί ζωντανό. Πρόκειται για ρύθμιση διασφαλίζουσα κυρίως τα κληρονομικά δικαιώματα των αγέννητων κατά τον χρόνο της επαγωγής προσώπων.

II. Ικανότητα για δικαιοπραξία: Από την ικανότητα δικαίου διακρίνεται η ικανότητα προς δικαιοπραξία, ήτοι η δυνατότητα του φυσικού προσώπου να διαπλάσσει (δημιουργεί, αλλοιώνει, καταργεί) έννομες σχέσεις με εργαλείο τη δήλωση βουλήσεώς του. Κριτήριο απονομής της ικανότητας για δικαιοπραξία αποτελεί η δυνατότητα αντίληψης της σημασίας των επερχόμενων διά των επιχειρούμενων δικαιοπραξιών εννόμων συνεπειών. Την εν λόγω πνευματική ωριμότητα συναρτά ο νόμος με δύο αντικειμενικές παραμέτρους: Την ηλικία και την υγεία, με περαιτέρω ειδικότερες διαβαθμίσεις.

Ως προς την ηλικία, ορίζεται (ΑΚ 127) ότι απολύτως ικανός για δικαιοπραξία είναι όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του (ενήλικος), ενώ στον αντίποδα, απολύτως ανίκανος όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος (νήπιο, ΑΚ 128 περ. 1). Ειδική διάταξη αναφορικά με την ανικανότητα σύνταξης διαθήκης από ανήλικο περιέχει το άρθρο 1719 περ. 1 ΑΚ. Στο μεσοδιάστημα από το δέκατο μέχρι το δέκατο όγδοο έτος η δικαιοπρακτική ικανότητα κλιμακώνεται ως εξής (περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία, ΑΚ 129 περ. 1):

α) *Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος* μπορεί να καταρτίζει δικαιοπραξίες από τις οποίες πορίζεται μόνο έννομο όφελος (ΑΚ 134). Ως τέτοιες νοούνται κατ' αρχήν οι αμιγώς χαριστικές δικαιοπραξίες, πχ. η δωρεά, εφόσον δεν τελεί υπό τρόπο, η υπέρ του ανηλίκου άφεση χρέους, η αποδοχή κληροδοσίας κ.ά. Αντιθέτως, δεν θεωρούνται ως επωφελείς όλες αδιακρίτως οι ετεροβαρείς ή ατελώς αμφοτεροβαρείς συμβάσεις, δεδομένου ότι αυτές ενδέχεται να οδηγούν στη γέννηση υποχρεώσεων εις βάρος του ανηλίκου, έστω και παρεπομένων. Για τον λόγο αυτό υποστηρίζεται ότι ο δεκαετής ανήλικος δεν είναι ικανός να καταρτίσει συμβάσεις δανείου (ακόμη και άτοκου) ή χρησιδανείου, δεδομένου ότι σε μια τέτοια περίπτωση θα δεσμευόταν να αποδώσει το δάνεισμα ή το χρησιδανεισθέν πράγμα μετά τη λύση

1. Άσκηση: «Ο άσωτος εγγονός»

της σχετικής σύμβασης. Κατά την μάλλον κρατούσα και πάντως ορθότερη γνώμη, ο ανήλικος επιτρέπεται να συνάπτει και συμβάσεις μεταβιβαστικές της κυριότητας (κτητικές ως προς αυτόν) με αντικείμενο τόσο κινητά όσο και ακίνητα¹.

β) Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος δύναται επιπλέον να διαθέτει ό,τι κερδίζει από την εργασία του ή ό,τι του δόθηκε προς ελεύθερη χρήση ή διάθεση (ΑΚ 135). Στα κέρδη από την εργασία περιλαμβάνονται κάθε είδους αποδοχές από εργασιακή σχέση, ανεξάρτητα από τη φύση αυτής και από το κύρος της υποκείμενης σύμβασης εργασίας. Σοβαρότερα ερμηνευτικά ζητήματα εγείρει η εξειδίκευση της δεύτερης ομάδας επιτρεπτών δικαιπραξιών του άρθρου 135 ΑΚ. Σύμφωνα με την κρατούσα γνώμη, στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν πάσης φύσεως δικαιπραξίες που κατατείνουν στην αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων που έχουν δοθεί στον ανήλικο άνευ όρων, προκειμένου αυτός να τα αξιοποιήσει κατά βούληση, έστω και αν δεν πρόκειται για διάθεση εν στενή εννοία. Εδώ υπάγονται π.χ. η μεταβίβαση κυριότητας, η σύσταση επικαρπίας, αλλά και η σύμβαση μίσθωσης, χρυσιδανείου κλπ. Προϋπόθεση, πάντως, της έγκυρης σύναψης των σχετικών δικαιπραξιών είναι ο ανήλικος να έχει ήδη λάβει και να διατηρεί το ή τα αγαθά που πρόκειται να εκμεταλλευθεί (με προγενέστερη διάθεση, παραχώρηση κ.λπ.). Συνεπώς, ο δεκατετραετής ανήλικος παραμένει ανίκανος να αναλάβει διά δικαιπραξίας υποχρεώσεις που δεν είναι δεκτικές άμεσης εκπλήρωσης από τον ίδιο.

γ) Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος έχει την ικανότητα να συνάπτει σύμβαση εργασίας, εφόσον προς τούτο συναινούν τα πρόσωπα που ασκούν την επιμέλειά του ή έχει δοθεί σχετική άδεια από το δικαστήριο (ΑΚ 136). Η εν λόγω ρύθμιση καταλαμβάνει, εκτός από κάθε είδους συμβάσεις εργασίας, και τις συναφείς με αυτήν δικαιπραξίες (π.χ. καταγγελία, όχληση για τη καταβολή μισθού).

Ανεξάρτητα, τέλος, από την ηλικία του, που πάντως πρέπει να υπερβαίνει το 10^ο έτος (βλ. ΑΚ 1350 σε συνδ. με ΑΚ 1351), αυξημένη –σε σύγκριση με άλλους συνομήλικούς του– ικανότητα προς δικαιπραξία αναγνωρίζεται στον έγγαμο ανήλικο (ΑΚ 137), έτσι ώστε αυτός να μην εμποδίζεται να εξυπηρετεί αποτελεσματικά τις τρέχουσες ανάγκες του ιδίου και της οικογένειάς του.

Οι δικαιπραξίες που καλύπτονται από την περιορισμένη ικανότητα δικαιπραξίας του ανηλίκου, σύμφωνα με την ως άνω κατάταξη, επιχειρούνται έγκυρα από τον ίδιο αλλά και από τον νόμιμο αντιπρόσωπό του. Οι λοιπές δικαιπραξίες πρέπει να καταρτίζονται υποχρεωτικά από τον νόμιμο αντιπρόσωπο, διαφορετικά πάσχουν ακυρότητα. Εριζόμενος παραμένει ο χαρακτήρας της εν λόγω ακυρότητας. Ενώ η

1. Ο προβαλλόμενος συναφώς αντίλογος ότι ενδέχεται το μεταβιβαζόμενο ακίνητο να φέρει βάρη, αντικρούεται με το επιχείρημα ότι αυτά δεν είναι απόρροια της μεταβιβαστικής σύμβασης καθεαυτήν, η οποία μόνο όφελος πορίζει στον ανήλικο (βλ., αντί άλλων, Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, 4η έκδοση, Αθήνα 2012, § 11 αρ. 40, παράδειγμα 3).

νομολογία την αντιμετωπίζει ως απόλυτη², στη θεωρία φαίνεται να κυριαρχεί η (ορθότερη) άποψη περί σχετικής ακυρότητας υπέρ του ανηλικού και των ειδικών ή καθολικών διαδόχων του.

Ως προς την υγεία, ο νομοθέτης εκκινεί από διαφορετική αφετηρία. Ενώ, δηλαδή, η ικανότητα για δικαιοπραξία ενδυναμώνεται προϊούσης της ηλικίας, η πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα του ενηλικού αναιρείται σε περίπτωση ψυχικής, σωματικής ή πνευματικής ασθένειας (ή ιδιαίτερος βλαπτικών έξεων), που εμποδίζουν το πρόσωπο να διαχειριστεί προσηκόντως τις προσωπικές του υποθέσεις. Σε αντίθεση, μάλιστα, με τις περιπτώσεις ανικανότητας ή περιορισμένης ικανότητας για δικαιοπραξία λόγω ανηλικότητας, το εύρος της ανικανότητας για δικαιοπραξία εξαιτίας σωματικής, ψυχικής ή πνευματικής νόσου δεν καθορίζεται στον νόμο, αλλά προσδιορίζεται *in concreto* από το δικαστήριο. Πιο συγκεκριμένα, ο δικαστής διαθέτει την ευχέρεια να αυξομειώσει ανάλογα με τις περιστάσεις (ιδίως τη βαρύτητα της νόσου) την απονεμόμενη δικαιοπρακτική ικανότητα, υποβάλλοντας με την απόφασή του τον πάσχοντα σ' ένα από τα περιγραφόμενα στα άρθρα 1676 επ. ΑΚ ειδικά καθεστώτα δικαστικής συμπαράστασης. Αντιστοίχως δε παραλλάσσει ο βαθμός της αναγκαίας συμμετοχής του νόμιμου αντιπροσώπου (δικαστικού συμπαραστάτη) στη διαμόρφωση του δικαιοπρακτικού δύνασθαι του συμπαραστατούμενου (απλή παροχή συναίνεσης για την επιχειρούμενη από τον συμπαραστατούμενο δικαιοπραξία στην ηπιότερη εκδοχή της επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης: αποκλειστική, επί ποινή ακυρότητας, κατάρτιση από τον ίδιο τον δικαστικό συμπαραστάτη δικαιοπραξιών επί στερητικής δικαστικής συμπαράστασης).

Τις παραπάνω περιπτώσεις ήδη διαγνωσμένης και αναπληρωθείσας θεσμικά ανικανότητας για δικαιοπραξία συμπληρώνει η ρύθμιση του άρθρου 131 ΑΚ. Πρόκειται για διάταξη εφαρμοζόμενη επί αφανών συνήθως και ενδεχομένως προσωρινών συνειδησιακών διαταραχών (π.χ. μέθη, υψηλός πυρετός), ή, σπανιότερα, επί σοβαρότερων ασθενειών, που όμως δεν έχουν ακόμα οδηγήσει σε κήρυξη σε δικαστική συμπαράσταση. Ο νομοθέτης, ενόψει ιδίως του μη μόνιμου χαρακτήρα τους, ανάγει τις ιδιάζουσες αυτές παθολογικές συνθήκες σε λόγο πλήττοντα το κύρος συγκεκριμένης κάθε φορά δικαιοπραξίας και όχι σε αιτία αυτοδικαίως αίρουσα τη δικαιοπρακτική ικανότητα *in toto*.

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η δικαιοπρακτική ικανότητα είναι νομικά σημαντική μόνο αναφορικά με τις δηλώσεις βουλήσεως, άρα και τις δικαιοπραξίες το πραγματικό των οποίων συναπαρτίζουν. Κατ' επέκταση, η τυχόν υφιστάμενη ανικανότητα είναι αδιάφορη επί υλικών πράξεων, καθώς και αναφορικά με την *ex lege* κτήση δικαιωμάτων. Στις περιπτώσεις αυτές μόνο προαπαιτούμενο για τη δικαιοκτησία παραμένει η ικανότητα δικαίου.

2. Βλ. ΑΠ 419/1971 ΝοΒ 19, 1118.